

YAKUP KADRI'NİN MİLLÎ SAVAŞ HİKÂYELERİ'NDE YUNAN MEZALİMİ

Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU*

Özet: Millî Mücadele devam ederken Yakup Kadri İstanbul'dan Anadolu'ya geçmiş ve Yunan işgalinin Türk milleti üzerinde yaptığı tahribatı yakından görmüştür. Yazar, Yunan mezalimini kuru nesir cümleleriyle aktarmak yerine bunları hikâyeleştirme yoluna gitmiştir. Yunanlıların Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaptıkları vahşetler bu hikâyelerde ayrıntısıyla yer almıştır. Yakup Kadri, Yunan zulümlerini Millî Savaş Hikâyeleri adlı kitabında toplamıştır. Bu hikâyelerin hepsi doğrudan Yunan zulümleriyle ilgilidir. Yazar, bu eseriyile başarılı gözlemler yapmış ve gözlemlerini hikâye tekniği ile ortaya koymuştur. Millî Savaş Hikâyeleri, Türk hikâyeciliği adına ciddi bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Yakup Kadri, Millî Mücadele, hikâye, Yunan zulmü, Anadolu.

THE GREEK CRUELTY IN NATIONAL WAR STORIES OF YAKUP KADRI

Abstract: When Greek cruelty goes on Yakup Kadri had passed to Anatolia and he had seen dectruction closely on Turks nation which Greek's have made. Writer had put Grek cruelty into narrative form instead of telling by vain prose. It takes place at these stories detailed barbarousness which Greek have made at the differnt places of Anatolia. Yakup Kadri collacted Greek cruelties at his story book named of Millî Savaş Hikâyeleri. All of these stories almost relates to Greek cruelty. Writer had made successfully observations using tecnic of story and National War Stories are seriously study for Turks storytelling.

Key Words: Yakup Kadri, National Struggle, story, Greek cruelty, Anatolia.

Giriş

Yakup Kadri işgal yıllarında Millî Mücadele konulu hikâyeler yazmıştır. Anadolu'da Yunanlıların yaptıkları zulümleri yerinde görmek için 1922 yılında Mustafa Kemal tarafından kurulan Tahkik-i Fecayi Heyeti'nde görev alan Yakup Kadri, İzmir'den yola çıkarak Bursa'ya kadar birçok yerleşim yerini dolaşmıştır. Bu heyette görev alanlar arasında Halide Edip, Yusuf Akçura, Falih Rıfkı, Mehmet Asım gibi isimler de vardır. Yakup Kadri bu araştırma komisyonunda iken gördüğü ve yaşadığı olayları hikâyeleştirerek aynı yıl, yani 1922'de "Millî Savaş Hikâyeleri" adıyla yayınlamıştır.

* Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi.

Bu kitapta yer alan bazı hikâyeler şunlardır: Küçük Neron, Teslim Teslim!, Ceviz, On Dört Yaşında Bir Adam, Bir Hastane Koğuşunda...vs Bu makalede, adları sıralanan hikâyelerdeki Yunan mezalimi tematik olarak incelenecektir.

Hikâyelerde Yunan Mezalimi:

Yakup Kadri'nin bu hikâyelerinde daha çok işgal altında bulunan yerlerin panoraması çizilmiş; hâdiseler çok canlı ve realist çizgilerle gözler önüne serilmiştir. Ayrıca Yunan vahşeti, *Millî Mücadele* ve cephe havadisleri öyküleştirilmiştir. *Yakup Kadri*, bu hikâyeleri Sakarya ve Başkumandanlık Meydan Muharebelerinden sonra kaleme almıştır. 1922'de art arda *Millî Mücadele* ile ilgili hikâyeler kaleme alan yazar, Kurtuluş Savaşı'nın kanlı sahnelerini görüp yaşayan biri olarak hikâyelerini realist çizgiye yaklaştırırken özellikle karşılıklı konuşma sahneleri oluşturarak hâdiseleri çok canlı bir surette nakletmiştir. Yazar, bu hikâyelerde yer isimlerini, il – nahiye – köy sıralamasıyla açıkça belirterek Yunan vahşetlerini gerçekçi bir yaklaşımla ele almıştır. *Yakup Kadri*, hikâyelerinde kahramanlarının arasına karışarak onlar gibi düşünmüştür. Kahramanlarıyla aynıleşerek onlarla âdeta arkadaş olan, kendisini gizlemek ihtiyacını hissetmeyen yazarın bu tutumu, hikâyelerin ilgi çekici olmasını sağlamıştır. Şahıs kadrosunun ve mekânın dar tutulduğu bu hikâyelerde tabii olarak vaka da sınırlandırılmıştır. *Yakup Kadri*, hikâyelerini klâsik vaka tertibiyle oluşturmuştur. Bu tür hikâyelerde görülen vaka unsurunun tertibini şu şekilde sıralayabiliriz:

Vakaya hazırlık (Serim) + Vaka (Düğüm) + Sonuç (Çözüm) → [Klâsik Vaka Tertibi]

Bu sıralama, *Yakup Kadri*'nin hikâyelerinde en çok tercih edilen vak'a tertibi olmuştur. Ancak bazı hikâyelerinde bu tertibin yerine durum hikâyelerinde görülen "Bir mekânın tasviri ile yapılan giriş"e rastlıyoruz. "*Issız Köy ve Dilsiz Kız, Hüseyin Çavuş ve Köyünü Kaybeden Kadın*" adlı hikâyelerde bu tür tasvirler dikkat çekicidir. Mekân tasvirleri *Yakup Kadri*'de realist çizgiler taşımakla birlikte romantik bir duyuş tarzını da çağırıştır. Birçok hikâyesinde mekânın realist bir tarzla tasvir edildiğini görmekteyiz. *Yakup Kadri*, hikâyelerinde teferruatlı anlatım, tasvir, açıklama ve tahlilî anlatımı birlikte uygulamıştır. Yunan ordusunun geri çekilmeye başladığı yıllarda onları kovalayan Türk askerlerinin gittikleri yerlerde karşılaştıkları manzaraların anlatıldığı ve canlı tasvirlerle konuşma sahnelerinin yer aldığı *Millî Savaş Hikâyeleri*'nde İstiklâlê susamış Anadolu insanının panoraması çizilmiştir.

Yakup Kadri, peş peşe hikâyeler yayımlayarak işgalin Anadolu'da yaptığı tahribatı gözler önüne sermiştir. Bilindiği gibi devrin şartları, dönemin edebiyatını yakından etkiler. *Yakup Kadri*'nin *Millî Mücadele* şartlarında ortaya koyduğu ürünlerinin Kurtuluş Savaşı ile ilgili olması doğal bir hadisedir:

YAKUP KADRİ'NİN MİLLÎ SAVAŞ HİKÂYELERİ'NDE YUNAN MEZALİMİ

“Devrin rûhu o günlerde vücuda getirilen sanat ve edebiyat eserlerine de akseder. Bunun sonucu olarak, bundan sonra yazılacak edebiyat tarihlerinde kendisine ayrı bir yer ayrılması gereken bir edebiyat doğar” (Kaplan 1988: XXI).

Millî Savaş Hikâyeleri'ndeki yazılar, *Millî Mücadele* ile yakından ilgilidirler. Devrin sosyal, siyasî ve askerî şartları bu hikâyelere yansımıştır. *Yakup Kadri*, Yunan vahşetlerini kuru nesir cümleleriyle değil de hikâyeleştirerek anlatma yolunu tercih etmiştir. Yazar, niçin bu yolu takip ettiğini hikâyelerinin sonuna eklediği “*Haşiye*”de şu sözleriyle anlatır:

“Küçük hikâye adı altında neşrettiğim bu yazılar gerçek vakalara müstenittir. Bunlar açıktan açığa, doğrudan doğruya ‘Anadolu Hatıraları’ serlevhasıyla çıkabilirdi. Fakat ben, onların bazılarını kendi arzu ve muhayyileme göre değiştirmek ve canlandırmak zorunda kaldığım için hepsinin birden tamamıyla edebiyata mal olmalarını müreccah buldum” (Karaosmanoğlu 2005:136).

Yazar, yukarıdaki sözlerinden de anlaşılacağı gibi Millî Savaş Hikâyeleri adıyla yayımladığı eserini tamamıyla kendi gözlemlerinden hareketle yazmıştır. Bu hikâyelerin anı-hikâye arasında bir üslûpla kaleme alınmasını da bu doğrultuda değerlendirmek gerekir. Hikâyelerde yazarın vakaya müdahale edip uygulanmalarını ifade etmesi eseri hatırat havasına büründürmüştür. Yakup Kadri'nin Yunan mezaliminden bahseden hikâyeleri aşağıda sırasıyla incelenecektir:

1. Küçük Neron:

Hikâyede olaylar şu şekilde gelişir: Manisa'yı işgal eden Yunanlıların kumandanları Filipos yani küçük Neron, Belediye binasının balkonunda sürekli olarak askerlerine emirler vermektedir. Yunan ordusunun geri çekilmesi ve Türk askerlerinin şehre yaklaşması Filipos'u hiddetlendirir. Bütün ahaliyi evlere ve camilere hapseder. Şehrin muhtelif çıkış noktalarına askerlerini yerleştirir. Diğer askerlerine de dinamit ve benzin tenekeleri dağıtır. Ardından askerler tek tek evlere girip kadınlara ve kızlara tecavüz ederler sonra onları katlederler. Bu uygulama bitince şehir aynı anda dört bir noktadan ateşe verilir. Şehirdeki diğer otuz camiye kâfi miktarda dinamit ayırmayı da unutmazlar. Alevler, şehri yakma emrini veren Küçük Neron'un yüzünde yansıdığı sırada halk yangından kaçmaya çalışır. Ancak şehrin çıkış noktalarına yerleştirilen askerler kaçan halkı yaşlı çocuk demeden katlederler. Küçük Neron vahşice gülmektedir.

Hikâye kahramanlarına yüksek perdeden bir hatip gibi seslenen yazar, *Yunan zulümlerine* şahit olan Türk çocuklarının bu vahşilikleri unutmayacaklarını belirtmektedir. Özellikle Yunan askerlerinin Türk kadınlara tecavüzlerine yer veren *Yakup Kadri* bu ahlaksız saldırıların Türk aile yapısı üzerinde yaptığı tahribatı da tahlile yönelmıştır:

“...’un gördüğü şenaat onu mutlaka hayatının sonuna kadar takip edecektir. Ceddinin aksakalını kızıl kana boyayan ellerin hareketini, genç annesiyle yerde boğuşan vücutların hayvanî takallüslerini asla unutmayacaktır. Bu levha onun hatırasında günden güne büyüyen, genişleyen bir leke gibi kalacaktır. Ve bu leke günün birinde onun varlığını kaplayacaktır. ‘...’ gibi kaç çocuğun ve ‘...’ gibi kaç tane kızın saffet ve ismeti buna benzer kaç vaka ile kirletildi; bundan böyle, hangi telkin, hangi tehzip hangi ders bunları iyiliğe ve doğruluğa inandırabilir?” (Karaosmanoğlu 2005: 39- 40).

Yazar hikâyede, kirletilen kızların adlarını boş parantezle göstermiştir. Bunu belki de işgal yıllarında pek çok Türk kızının aynı akıbete uğradığını düşündürmek için yapmıştır ya da bu utanç verici duruma düşürülen kızların isimlerini ifşa etmenin manasız olacağını düşündüğü için isim vermemiştir, denilebilir. *Yakup Kadri*, hikâyelerde görüldüğü gibi düşman askerlerinin yaptıkları ahlaksızlıkları anlatmıştır. Ancak bu anlatım sırasında yazar ayrıntılara inmez:“Öldürülmek, çoğu zaman kadınların başına gelen en özlenecek akıbetidir. Tecavüz veya başka türlü işkencelere maruz kalanların durumu *Yakup Kadri*’nin açıkça anlatamadığı kadar yüreği burkan olaylardır” (Enginün 1992:237).

Yunanlıların geri çekilişi sırasında yaptıkları *mezalim* hikâyelerin asıl konusunu teşkil etmiştir. Yunanlılar, İnönü Meydan Muharebeleri sırasında yenildiklerinden intikam hırsıyla köyleri yakıp yıkmışlar ve yaşlı genç demeden insanları katlederek muharebelerin acısını savunmasız halktan almışlardır. Böylece geri çekiliş sürecinde insanlık suçu işlemişlerdir. Yunanlılar özellikle *Manisa, Aydın ve Tire’de* tarihte eşi görülmemiş vahşetler yapmışlardır. Yağma, tecavüz ve işkencelerle insanlarımız hemen her gün vahşice katledilmiştir. *Yakup Kadri*’nin “*Küçük Neron*” adlı hikâyesinde Yunan askerleri halkı evlere ve camilere hapsederler ve şehir dört bir yandan ateşe verilir. Şehri yakan Yunan kumandanı Filipos “*Küçük Neron*”dur:

“Filipos, bütün gün akşama kadar elinin altındaki müfrezelere bir intizam vermeğe çalıştı. Kimine yangın bombaları, kimine yangın paçavraları, kimine benzin tenekeleri dağıttı. Ve geride kalan silahlı efradı şehrin muayyen noktalarında Müslüman ahaliyi ateşten kaçırmamağa memur etti. (...) Filipos, yüzü bu alev sütunlarına çevrilmiş, bulunduğu noktada durdu; baştanbaşa dikkat kesilmişti. Kendi kendine söylenir gibi oldu: Mutlaka camiler de kurtulmamalı... camiler... camiler için kâfi miktar dinamit var mıydı? dedi. Şimdi, alev ve duman sütunları büyüdü bir usare ile dakikadan dakikaya büyüüp serpilip kızılıtlı ağaçlar halinde etrafa dal budak sarıyor ve rüzgârın istikametine doğru kıvılcımlar saçarak irkinliyordu” (Karaosmanoğlu 2005:38- 40).

Yakup Kadri’nin yukarıdaki hikâyesinde kaleme aldığı Yunanlıların şehir halkını toplu katliam yaparak yakmaları hadisesine işgal yıllarında TBMM’nin resmî yayın organı olarak çıkan *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde de benzer ifadelerle rastlıyoruz:

YAKUP KADRİ'NİN MİLLÎ SAVAŞ HİKÂYELERİNDE YUNAN MEZALİMİ

“Zavallı Müslümanlar camilere konularak Yunan zâbitleri tarafından diri diri yakılıyorlar. Yunanlılar Tire ve Aydın havalisindeki Müslümanlara karşı dünya kurulalıdan beri kaydedilmemiş mezalim irtikap etmeye başlamışlardır. Her nedense Yunan zulmü yine kudurmaya başlamış ve vahşet irtikâbına memur Yunan zabitleri Müslümanları kitleler halinde yakmaya başlamışlardır. Yakıldığı haberini aldığımız köyler şunlardır: Arya deresi kâmilen yakılmış ve yetmiş beş Müslüman camiye konularak diri diri yakılmıştır. Pınarcılar köyünde on iki kişi yakılmıştır” (Hâkimiyet-i Milliye 1921a:198).

Yakup Kadri'nin hikâyelerinde canlandırdığı *mezalim* sahnelerine bizzat batılı işgalciler tarafından kurulan bir komisyonun raporlarında da rastlamak mümkündür:

“Bu istila sırasında uygulanan işkence çeşitlerinden biri de vücuda ait bir kısmın, kesici veya sivri aletlerle oyulmasıdır. (...) çocuklar süngü ile delik deşik edilir. Çınarcık Köyü'nden Nerime'nin vücudu süngü ile oyulmuş, masum yavru bundan sonra öldürülmüştür” (Bilgegil 1997:150).

Yakup Kadri Manisa'nın yakılışını ve insanların katledilmelerini canlı tablolar halinde yansıtmıştır. Bu tablolarda katliamı zevk alarak izleyen kumandan Filipos'a yazar Küçük Neron lakabını takmıştır.

2. Teslim Teslim:

Hikâyede vaka şöyle gelişir: Tahkik-i Fecayi Heyeti Yunanlıların geri çekiliş sürecinde işledikleri zulümleri tetkik etmek üzere bir kasabaya gelirler. Kasabanın kaymakamı ve heyet sırayla şahitleri dinlemeye başlarlar. Sıra Şevki Efendi'ye gelince o, kendisine ait olan bağ evinde saklandığı sırada gördüklerini heyete anlatmaya başlar. Şevki Efendi bağda iken Yunan askerleri kaçmakta olan bir anne ile kızı kovalarlar. Askerler tam onlara yetişecekleri anda kaçan küçük kız durur ve ellerini havaya kaldırıp “Teslim Teslim! diye bağırır. Ancak ona yetişen Yunanlı asker, kovaladığı küçük kız süngüsü ile öldürür. Kız, kırılan ince bir dal gibi yere yığılır. Şevki Efendi'nin vakayı anlatmasından sonra hikâye sona erer.

Yakup Kadri, bu hikâyesinde Yunanlıların yaptıkları zulümleri bir şahidin ağzından nakletmiştir. Yazar, hikâyeye Tahkik-i Fecâyî Heyeti'nin küçük bir kasabada çalışmalarını naklederek başlar. Kaymakam Bey ve heyet azaları kasaba halkından Yunan vahşetlerini dinlemektedirler. Heyet tam gidecekken Şevki Efendi adlı bir kişi Yunanlıların küçük bir kızla annesini katletmelerini anlatır. Şevki Bey bu vakayı ayrıntılarıyla heyete anlatırken gözyaşlarını tutamaz.

Hikâyede bahsedilen heyet, içerisinde Yakup Kadri'nin de görev yaptığı bir kuruldur. Bizzat Mustafa Kemal tarafından görevlendirilen bu heyetin görevi Yunan zulümlerini belgelerle ortaya koymaktır. Bu belgeler daha sonra dünya kamuoyuna duyurulacaktır. Şevki Efendi, küçük kızın süngülenmesinden evvel kızın anasının nasıl işkenceyle öldürüldüğünü ve bir ihtiyarın nasıl boğazlandığını gözlerimizde canlandırır:

"Aklım hep o çocukta... Hep o çocukta... Bir büyük adamın ölümü ile bir küçük çocuğun ölümü arasında ne fark vardır? Kır sakallı ihtiyarı gözümün önünde yere yatırıp bir koyun boğazlar gibi bağırtı bağırtı boğazlamadılar mı? Üç yerinden süngüleyip yere serdikleri delikanlının başını ezmediler mi? O kızın anasını bir çuval parçası gibi sürükleye sürükleye alıp gitmediler mi? Lakin bunların hiçbiri o çocuğun ölümü kadar ürpertici değildi. Yavrucak teslim! teslim! diye bağırdı idi." (Karaosmanoğlu 2005:28).

Yazar, vakayı şahidin ağzından naklettikten sonra hemen hikâyeyi bitirmiştir. Yakup Kadri, vaka üzerinde düşünüp yorum yapmayı lüzumsuz görmüştür, denilebilir.

Yunanlılar, küçük bir kız çocuğunu öldürerek muharebelerin intikamını kendilerince almışlardır. *Yakup Kadri* küçük kız çocuğunun "Teslim Teslim!" diye haykırışını hikâyesine başlık olarak seçmiştir. Yazar, hikâyesine şu cümle ile başlar: "Tahkik-i Fecayi Heyeti bütün şahitleri gördükten sonra not defterlerini kapayıp gitmeye hazırlanırken..." (Karaosmanoğlu 2005: 30).

Yakup Kadri, kendisinin de heyet azası olması münasebetiyle dinlediği bu vakayı hikâyeleştirerek anlatmıştır. Heyetin dinlediği şahitler içerisinde Şevki Efendi'nin hadiseleri anlatım şekli yani eskilerin tekellümî tarz dedikleri teatral anlatım, vakayı canlı sahneler haline getirmiştir:

"...bu pencerelerin demir kanatları vardır; onların aralığından baktım; ta nihayete kadar, her şeyler olup bitinceye kadar... O çocuk: Teslim! Teslim! diye haykırdığı zaman..."

Kaymakam Bey:

Şevki Efendi, hikâyenizin silsilesini takip ediniz, atlamayınız, dedi.

Şevki Efendi, şaşırdı:

Affedersiniz, çocuğun sesi birdenbire gene kulağıma geldi de onun için... ne diyordum? (...) Yavrucak, vücuduna batan süngüden daha küçüktü; kendisini öldüren adamın yüzüne hayretle bakıyordu. Birkaç defa Anne! Anne! diye haykırdı ve ortasından kırılan bir ince dal gibi iki büklüm yere yuvarlandı" (Karaosmanoğlu 2005: 30).

Yakup Kadri, karşılıklı konuşma sahneleriyle vakayı durağanlıktan kurtarmış ve hadiseleri statik değil dinamik bir yaklaşımla sıralamıştır. Ayrıca yazar hikâyeye heyecan, merak ve duygu yoğunluğu da katmıştır.

3. Ceviz:

Hikâyede vaka şöyle gelişir: Tahkik-i Fecayi Heyeti yaylı arabayla Anadolu köylerini dolaşmaktadır. Yolsuz, engembeli tarlalardan geçerek büyük zorluklarla bir köye ulaşırlar. Ancak köyde önce hiç kimseyi bulamazlar. Bütün köy Yunanlılar tarafından yakılıp yıkılmıştır. Bütün evler harabeye dönmüş ve halk tehcire mecbur edilmiştir. Ancak bir evde saklanmış bulunan bir aileye rastlarlar. Bu ailede bir

YAKUP KADRİNİN MİLLÎ SAVAŞ HİKÂYELERİNDE YUNAN MEZALİMİ

ihthiyar ve iki çocuk bir de iki ayağı yanmış ve sakatlanmış olan bir kadın beraber yaşamaktadır. Heyet onlardan düşman zulümlerini dinlemek istemektedir. Evde yiyecek olarak sadece bir avuç ceviz kalmıştır. Heyete bu son bir avuç ceviz ikram edilir. Yazar, ev halkının bu fedakâr davranışı karşısında duygulanır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi *Yakup Kadri, Tahkik-i Fecayi Heyeti*'nde iken Anadolu köylerini dolaşmış ve anılarını hikâyeleştirmiştir. *Ceviz* adlı hikâyesinde Anadolu'yu dolaşırken rastladığı bir köydeki savaşlardan geri kalan manzaraları yansıtmıştır. Bununla birlikte hikâyeye başlarken Anadolu'nun kıraç ve engibeli topraklarında yaylı arabayla giden heyetin izlenimleri aktarılmıştır. Hikâyenin ilk cümlesinden itibaren yoksul Anadolu manzarası tasvir edilmiştir:

“On beş günden beri köyden köye dolaşıyoruz. Bu köylerin her biri öbüründen daha hüznüldür. Yorgunluk bir taraftan; gönümüzdeki melâl öbür taraftan âdeta, nihayeti yok bir gurbet ve sürgün yolunda gibiyiz. (...) Altı saat yol aldıktan sonra bir köye varıyoruz... Mevsim sonbahar; hava soğuktur. Anadolu'nun sonbahar soğukları nasıl şeydir, bilir misiniz? Ah Tanrım, Anadolu'nun sonbahar soğukları... Bu insana manevi bir eza veren ve başa kömür gibi vuran acayip bir soğuktur. Vardığımız köyün methalinde bir bulanık su birikintisi var ki hayvan leşleriyle doludur. Burnumuz artık koku almıyor; fakat altımızdaki atlar henüz bizden daha çok hassastır; yanı başlarındaki leşleri hissedemez, birdenbire doludizgin koşmaya başlıyorlar” (Karaosmanoğlu 2005: 99).

Yazar, hikâyeye başlarken duyguyla karışık tasvir cümleleri kullanmıştır. Bu tavrı hikâyeye anı çeşnisi katmaktadır. Hikâyede tasvir edilen köy ile bütün Anadolu köyleri aynileştirilmiştir. Hikâye içerisinde daha önce görülen yerlerin hatırlanması ve iki manzara arasında benzerliklerin sıralanması bunun bir göstergesidir. Yazar, “*kim bilir kaçınıcı defa*” sözüyle başlayan cümlelerinde gördüğü manzaraların daha önce gördüklerine benzer olduğunu anlatmaya çalışmıştır:

“Acaba hiç üstü kapalı bir ev, bir dam altı bulamayacak mıyız? Ne gezer! Atlarımızdan inip kendilerine bir kovuk arayan kurtlar gibi dolaşıyoruz; her yere, her köşeye başvuruyoruz; ikide bir, bir kül veya bir toprak yığının yahut da bir duvar bakiyesinin üstüne çıkıp etrafa bağırıyoruz: Yahu, kimseler yok mu? İşte biz, *kim bilir kaçınıcı defa* böyle yüksekten bağırduğumuz sırada idi ki ...” (Karaosmanoğlu 2005:100).

Yazar, Anadolu'nun hemen her yerinde böyle terk edilmiş köylere rastlamaktadır. *Yunan Mezalimi'nin* konu olarak ele alındığı bu hikâyelerde anlatılan vakaların benzerine işgal yıllarında Ankara'da yayınlanmış olan *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde haber olarak rastlamaktayız. Bu haberlerden birinde belirtildiğine göre köyleri yakan Yunan askerleri önce köylüye kötek atıp sonra onları kurşuna dizmiştir. Bu tür hadiselerden sonra doğal olarak Türk köylüleri evlerini terk etmişlerdir:

“Bir Yunan müfrezesi köy halkını toplamış ve Başçayır köyünü tamamen yakmıştır. (...) İzmir Torbalı civarında Hasköy’ü muhasara eden bir Yunan bölüğü köyü ele geçirince köylüleri bir camiye doldurmuş ve köyü tamamen yağma etmiştir. Sonra da muhtelif yerlerden ateş vererek köyü kâmilan yakmışlardır. Yunan vahşeti yüzünden pek çok Türk köyü boşalmış ve bu köyün ahali İzmir’e hicrete başlamışlardır”(Hâkimiyet-i Milliye 1921b:320).

Yakup Kadri, Ceviz adlı hikâyesinde yakılmış ve yıkılmış köy manzarası çizmiştir. Hikâyede Anadolu’nun hemen bütün köylerinin aynı akıbete uğradığı telkin edilmiş ve Anadolu’nun köyleri bu köy manzarasında canlandırılmıştır. Köyde yiyecek namına hiçbir şey kalmamıştır. Sakat bir kadınla bir ihtiyar ve iki çocuğa yiyecek olarak sadece bir avuç ceviz kalmıştır. Yunanlılar köydeki tüm erzakı gasp etmişlerdir. Yazar hikâyesini şu cümleyle noktalamıştır: “O günden beri ceviz namını verdiğimiz sert ve kuru meyve bana, ulvi bir şeyin timsali gibi görünüyor.” (Karaosmanoğlu 2005:103). Yazar, bu cümle ile hikâyeye anı özelliği katmıştır. Hikâye tıpkı bir hatıra defterinin son cümlesi ile bitirilmiş gibidir. Böylelikle vakanın inandırıcılık düzeyi artırılmıştır.

4. On Dört Yaşında Bir Adam:

Hikâyede vaka şöyle gelişir: Tahkik-i Fecayi Heyeti köyleri, şehirleri dolaşmak üzere yola çıkar. Arabacı yol olmadığı için tarlalardan gitmektedir. Heyet yolunu kaybeder. Yolda on dört yaşında bir gence rastlarlar. Gence şehre nasıl gidileceğini sorarlar. Genç, kendisinin de şehre gittiğini söyler ve arabaya biner. Yolda heyete şehre mal satmak için gittiğini söyler. Bu genç, haftada bir defa altı saat yol yürüyüp sırtındaki kuruyemişleri şehirde sattığını sonra tekrar yaya olarak köyüne döndüğünü anlatır. Evde yaşlı anası bir de sakat ablası vardır. Kendisi çalışmak zorundadır. Yazar, ona nişanlı olup olmadığını sorunca nişanlısının Yunanlılarca gözleri önünde kirletildiğini kendisinin de bu olaya engel olamadığını gözyaşları içinde anlatır. Yazar küçük yaşta hayatın en mühim hadiseleriyle boğuşmuş olan bu genci “On Dört Yaşında Bir Adam” şeklinde tanımlar. Kendisini de “Otuz Dört Yaşında Bir Çocuk” olarak düşünür. Yazar, hikâyenin başında yolsuz, kıraç Anadolu manzarası çizer. Bu manzarada geri kalmışlığın panoraması çizilmiştir:

“Derken önünüze bir çoban yolu çıkıyor, bir müddet de bunu takip ediyorsunuz; bir de bakıyorsunuz ki bu yol da bitmiştir. Haydi, tarlaların içine... Lâkin, tarlalar ekseriyetle hendekle çevrilmiştir; bir yaylı arabanın hendekten geçebilmesi kabil değildir. O vakit bir sağa bir sola başvurmaya başlıyorsunuz. Tâ ki daldığınız bu toprak deryası içinden kendinize bir iz bulup çıkasınız! Bin zahmet, bin meşakkatle bu izi bulursunuz” (Karaosmanoğlu 2005:105- 106).

Bu tabloda tasvir edilen mekân, hikâyedeki vakaya okuyucuyu zihnen hazırlama çabasından ibarettir. Sıra bu tabloya uygun insan tasviri yapmaya gelmiştir. Yazar,

YAKUP KADRİ'NİN MİLLÎ SAVAŞ HİKÂYELERİNDE YUNAN MEZALİMİ

bu sarp yolda yoksul bir Anadolu delikanlısına rastlar. Bu delikanlıda büyük insanlara mahsus gururlu bir bakış görür:

“Zaten, Anadolu çocuklarında bu büyük adam bakışı ve bu olgun erkek tavrı seyrek görülen şeylerden biri değildir. Bunlar, bazı mahlûkat gibi sanki doğdukları günden itibaren yürümeye, işlemeye ve hayatı anlamaya başlarlar. Hiç oyun devirleri yoktur; sekiz dokuz yaşlarına basar basmaz maişet kaygıları, vaktinden evvel kavruşan, kabuk bağlayan fidan vücutlarını şiddetli bir rüzgâr gibi sarsmaya başlar” (Karaosmanoğlu 2005:107).

Yazar, bu delikanlıda bütün Anadolu delikanlılarını görür. Bu genç, bütün Türk vatanında yaşayan ve küçük yaşta olmadık çileler çekmiş tüm Anadolu gençlerinin sembolüdür. Yakup Kadri bu genci konuşturmaya başlar. Genç, Yunanlı askerlerin kendi nişanlısının kirlenmelerini anlatırken vakanın ayrıntılarına inmez:

“...ve gittikçe ağırlaşan bir sesle ilâve etti: Dokunmuşlar değil, dokundular; benim gözümün önünde. Köyün öbür kızlarıyla beraber derenin içine sürüklediler. Biz bağırдық, çağırdık, aman etmeyin, zaman etmeyin dedik; kulak asmadılar. Ben arkalarından gitmek istedim. Anam bırakmadı, biricik oğlum, sana da kıyarlar! dedi” (Karaosmanoğlu 2005:109).

Yakup Kadri, Yunan zulümlerini hikâye ederken bazen *Ahmet Mithat* gibi kahramanlarına acır. Kurgu illüzyonunun kırılmasına neden olan metne yazar müdahalesine *Millî Savaş Hikâyeleri*'nde sıklıkla tesadüf edilir:

“...ağlıyordu, dayanamadım kaldım. Artık çocuğun yüzüne bakamıyordum. Hayatın en mühim hadiseleriyle boğuşmuş bu köylü yavrusunun karşısında ben artık hiçbir şey bilmeyen, hiçbir şey anlamayan ve sanki korkunç bir masal dinliyormuş da tüyleri ürpermişçesine bir köşeye sinmiş, otuz dört yaşında toy, ürkek bir küçücük çocuktum” (Karaosmanoğlu 2005:109).

Yunanlıların yaptıkları bu çirkinlikler karşısında yazarın gözleri dolar. Bir küçük çocuğun bu kadar sıkıntıyı yaşaması ise onu ürpertir. Yakup Kadri, hikâyeyi bitirirken bu çocuğa “adam”, kendisine ise “çocuk” diyecektir. Bu tavrı hikâyeye bir anı havası katmıştır.

5. Bir Hastane Koğuşunda: Hikâyenin konusu kısaca şöyledir: *Yunan Mezalimi*'ni incelemek üzere görevli olan heyet bir hastane koğuşuna uğrar. Burada yaralı askerler tedavi olmaktadır. Bunlar Yunan askerleri tarafından yaralanmış, dövülmüş veya süngülenmiş Türk askerleridir. Her yaralı askerinin kendine göre bir hikâyesi vardır. Kimi Sakarya'da düşman askerlerine esir düşmüş, kimi farklı muharebelerde düşmana yakalanmış kişilerdir. Koğuşun son yatağında ise yaralı bir çocuk yatmaktadır. Bu çocuğun annesi düşman askerleri tarafından öldürülmüş çocuk da yaralanmıştır. Yazar, yaralı askerlerin anlattıklarını not almaya devam eder.

Yakup Kadri, *Tahkik-i Fecayi' Heyeti*'nde iken gezdiği yerlerdeki Yunan zulümlerini aktarmaya devam eder. Cephelerde yaralanan askerlerin anlattıklarına

göre Yunanlılar özellikle köylere baskınlar yaparak ahaliyi göçe zorlamışlar ve böylelikle Türk nüfusunu yok etmek istemişlerdir. Bu baskınlardan ve zulümlerden yaralı olarak kurtulabilenler de bu koşušta tedavi altına alınmışır. *Yakup Kadri*, heyet azalarıyla birlikte hastane koşuşunu ziyaret ederek mezalimi yaşayan insanlarla konuşmuşır. Yazar, yaralılarla röportaj yapan bir gazeteci tavrıyla askerlere sorular sormuş; aldığı cevapları da onların ağzından aktarmışır. Bu kısımda *Yakup Kadri* teatral anlatım tekniğine başvurmuşır. Yazarın aldığı cevaplar Yunan zulümlerini küçük parçalar halinde özetleyen cümlelerdir:

“Ben Sakarya'nın garbında yaralandım. Yaram bacağımdan olduğı için arkadaşlarla beraber geriye çekilemedim. Geldiler. (...) Bir aralık, muhafızları başka işlerle meşgul görerek kaçmak istedim. Fakat yirmi otuz adımlık yer gittim ya gitmedim derhal yakalandım. Bunun üzerine dövmeye başladılar. ‘Silahsız ve yaralı adamı dövmek kolaydır, vurun! vurun!’ dedim. Daha ziyade dövmeye başladılar. Bir tanesi süngünün ucunu vücudumun ötesine berisine batırıyor ve Türkçe ‘Hâlâ da söyleniyor bre domuz Türk!’ diyordu. Bunları söyleyerek yorganı kaldırdı” (Karaosmanoğlu 2005: 131).

Gözlemlerini hikâyelerine ustalıklı aktaran *Yakup Kadri* bazen metne yazar müdahalesinde bulunarak kahramanlarına dair düşüncelerini sıralar. Bu tavrı hikâyelerine bir sohbet çeşni katmışır. Anı – sohbet – hikâye arası kaleme aldığı *Millî Savaş Hikâyeleri*'nde yazar her fırsatta kahramanları hakkında düşüncelerini sıralar:

“Bu sefer tüfeğın dipçığıyle kafama, karnıma, göğsüme, nereme rast gelirse vurmaya başladılar. Derken bir zabıt geldi. Akan kanlar gözlerimi örtüyordu. Yenimle bu kanları sildim. (...) Şöyle dik dik Yunanlı zabıtın yüzüne baktım. ‘Be herif ne utanmaz adamlarsınız? Bunu ben sana sorayım, burada ne işiniz var?’ dedim. Bakışımın ürkererek geri geri çekildi” (Karaosmanoğlu 2005:131).

Bu parçada yaralı bir askerin düşman askerlerince dövüldüğünü ancak kendisinin Yunanlı zabite gereken cevabı verdiğini gururla anlatmaktadır. Yunanlılar Anadolu'da uğradıkları hayal kırıklıklarına tahammül edemeyerek bunun acısını savunmasız insanlardan çıkarmışlardır. Bu yüzden yaptıkları zulümlerin ardı arkası kesilmemiştir. Özellikle kadınlar ve çocuklar cepheye yenilen Yunan askerlerinin hedefi olmuşlardır. Yunanlıların yaptıkları baskınlar neticesinde özellikle küçük çocukların bazıları katledilmiş bazıları da ağır darbelerle yaralanmışır. Yazar, bu sahneleri tiyatrolaştırarak anlatmışır:

“Bu çocuğa Bahçecik köyü civarında, yolun üstünde rast geldik. Eli yüzü kan içinde, bir hendek kenarında ağlıyordu. (...)

-Yarası ağır mı?

-Başının müteaddit yerlerinde şarapnel parçaları var,

YAKUP KADRİ'NİN MİLLÎ SAVAŞ HİKÂYELERİ'NDE YUNAN MEZALİMİ

dedi. Bağrım, anlatılmaz bir şefkatle dolu, yavrucağın üzerine doğru eğildim ve sessiz yaşlarla sırsıklam olan yanaklarından öptüm” (Karaosmanoğlu 2005:132).

Yazar, yukarıdaki cümlelerde görüldüğü gibi vakayı tahkiye ederken kendisini gizlemeye lüzum görmemektedir. Olayları kendi intibalarına göre anlatmaktadır. Ayrıca bu parçada görüldüğü gibi hikâyelerde yer isimleri hayalî değil haritada belirtilen yer isimleridir, yani somut mekânlardır. *Bahçecik* köyü *Batı Anadolu*'da bir yerleşim yeridir. *Yakup Kadri*, böylece hikâyelerini -eğer itibarî âlemi, realite ile muhayyel arasında bir düzlem kabul edersek- realist çizgiye çok yakın bir yere oturtmuştur. Hikâyelerde geçen mekânlar, köy, kasaba, şehir gibi geniş mekânlardır. *Yakup Kadri*'den önce *Hüseyin Rahmi* ve *Halit Ziya* dar mekânları hikâyelerinde kullanmışlardır:

“Hüseyin Rahmî ile Halid Ziyâ'nın hikâyeleri İstanbul'da, ev içinde, dar ve kapalı mekânda geçer. Buna göre yazarlarla beraber hikâye kahramanlarının da ufukları dardır.

İstiklâl Savaşı İstanbul'a kapalı Türk edebiyatçılarına Anadolu'yu, Anadolu insanını, onun ıstırap, ruh ve karakterini tanıtmıştır. Bu açılma kendiliğinden değil büyük felâketler neticesinde olmuştur” (Kaplan 2003: 77).

Millî Savaş Hikâyeleri'nde *Yakup Kadri*, kahramanlarını idealize etmiştir. Onun kahramanları Millî Mücadele'ye âşık, istiklâl ve bağımsızlık için her şeylerini vermeye hazır kahramanlardır. Bu kahramanlar Anadolu ile özdeşleşmiş ve Anadolu'nun bağımsızlık ruhunu gönüllerinde duyan ve yaşayan tiplerdir. Bu yönüyle mekân, onların davranışlarına ve karakterlerine tesir eder. Anadolu, yüzyıllar boyunca hür yaşamış ve bu hür mekânlarda yaşayan insanlar da hürriyete ve bağımsızlığa hava ve su kadar alışmışlardır. Hikâyelerde bu insanların hürriyet olmadan asla yaşayamayacakları vurgulanmıştır. Bu nedenle eserde esarete mahkûm edilmek istenen insanlar *Millî Mücadele*'ye yürekten bağlanmış kişilerdir.

Sonuç:

Yakup Kadri, hikâyelerinde başarılı gözlemler yapmış ve edebî hayatımıza yeni bir soluk getirmiştir. Etkileyici bir üslupla kaleme aldığı bu hikâyelerinde yazar, karşılıklı konuşmalarla anlatımını güçlendirmiştir. Özellikle köylü halkın konuşmalarını ait olduğu yörenin aksanıyla yansıtması hikâyedeki vakaların inandırıcılığını arttırmıştır. Hikâyelerde söz konusu olan hadiseler ve şahıslar *İstiklâl Savaşı* ve *Yunan Mezalimi* ile ilgilidirler. Yazar, onları bu tarihî anın içinde görmüştür. *Millî Savaş Hikâyeleri* adlı kitapta bir bütün olarak birbirine bağlı, birbirini tamamlayan iki fikir hâkimdir:

a) *Millî Mücadele* devam ederken *Anadolu insanının karşılaştığı yıkım ve felâket*,

b) *Anadolu insanının Yunan Mezalimi karşısındaki kararlı direnişi*.

Yazara ümit ve heyecan veren, Anadolu insanının bu felâketler içerisinde bile yardımsever olması ve *Millî Mücadele*'ye olan imanındır. Ona göre bu ruh olgunluğu ve irade gücü, *İstiklâl Savaşı*'ndaki muvaffakiyetlerimizin esas dayanak noktasıdır. *Yakup Kadri*, hikâyelerindeki vaka veya izlenimleri kronolojik bir sıraya göre anlatmıştır. Yazarın hemen hemen bütün hikâyelerinde *Yunan vahşetleri* anlatılmıştır. Bu hikâyelerdeki vakalar canlı tablolar hâlinde sunulmuştur. Özellikle karşılıklı konuşma sahnelerine çok fazla yer verilmesi hikâyelere akıcılık kazandırmıştır.

Cephede her gün yeni bir yenilgi alan Yunan ordusu geri çekilmeye başlayınca her türlü zulmü kendilerine mubah görmekteydiler. *Millî Savaş Hikâyeleri*'nde anlatıldığı gibi Yunanlılar geri çekilme esnasında evleri yağma etmişler, çocukları ve yaşlıları süngüleriyle katledip kadınlara tecavüz etmişlerdir. Giderken de köyleri ateşe verip kaçmak isteyenleri makineli tüfeklerle topluca katletmişlerdir. Tarih boyunca eşine nadir rastlanan zulümler ve işkenceler yoksul, perişan, masum Anadolu insanına yapılmıştır. "*Türk'ün Ateşle İmtihanı*" bu şartlarda ortaya çıkmıştır. Her tarafta ateş, kan ve gözyaşı vardır. İnsanımızın özlediği ve beklediği İstiklâl Ordusu *Ankara*'dan zaferlerle gelmektedir. *Yunan Mezalimi* artık son raddeye gelmiştir. Hikâyelerde görüldüğü gibi zafere ve bağımsızlığa susamış olan halk, *Büyük Önder Mustafa Kemal*'i kurtuluşun tek ümidi olarak beklemektedir.

Kaynaklar

- BİLGEGİL, Zöhre, (1997), *Kaya Bilgegil'in Makaleleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
HÂKİMİYET-İ MİLLİYE, (1921a), "Şehirlerden Sonra İnsanları Yakıyorlar", **Hâkimiyet-i Milliye**, Ankara: 30 Mayıs 1337 / Pazartesi, Numara 198, Sayfa 1, Sütun 2- 3.
HÂKİMİYET-İ MİLLİYE, (1921b), "Yunan Vahşeti", **Hâkimiyet-i Milliye**, Ankara, 12 Teşrin-i Evvel 1337 / Çarşamba, Numara 320, Sayfa 2, Sütun 1- 2.
KAPLAN, Mehmet, (2003), *Hikâye Tahlilleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
KAPLAN, Mehmet, İnci ENGİNÜN, Zeynep KERMAN.v.d., (1988), *Atatürk Devri Türk Edebiyatı I*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. Atatürk Dizisi.
KARAOSMANOĞLU, *Yakup Kadri*, (2005), *Millî Savaş Hikâyeleri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
ENGİNÜN, İnci, (1992), *Mukayeseli Edebiyat*, İstanbul: Dergâh Yayınları.